

Ja bih osobno volio, da Hrvati nisu pred pedeset godina prešli na jači fonetički pravopis, ali jer je pravopis stvar navike, a čitavo je naše živuće pokoljenje na nj naviklo, mislim, da ga treba ostaviti na miru iz razloga, koje sam gore naveo. Navika je *jedna* muka, a odvika *dvije* muke! Prilike donose dosta nezadovoljstva, pa čemu ga još i povećati ondje, gdje nije prijeko potrebno?

Kada god Poglavnik kao vrhovni zakonodavac traži mišljenje stručnjaka, ovi su obavezni, da mu ga daju po svome najboljem uvjerenju i po savjesti, inače bi se ogriješili prema Poglavniku i prema svome narodu. To sam držao pred očima iznoseći ove svoje primjedbe o hrvatskom pravopisu.

U Zagrebu, dne 10. kolovoza 1941.

Dr. Blaž Jurišić

O S V R T I

STRANA MONOGRAFIJA O GLAGOLSKIM OBLICIMA HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA

(Leopold Auburger, *Verbmorphologie der kroatischen Standardsprache*, Julius Groos Verlag, Heidelberg, 1988, 218 str.)

Kad pred sobom imamo jednu stranu monografiju koja u naslovu ima naziv hrvatski književni jezik, onda to mora izazvati našu pozornost. To nije tako obična pojava, iako se može očekivati. Nakon dokazivanja da je hrvatski književni jezik standardni jezik kao i svaki drugi književni jezik sa svojim sustavima i svojom ustaljenom normom, ne bi bilo ništa neobično da se taj fenomen i opiše u kojoj stranoj monografiji. No dok je to za domaće autore još i razumljivo – iako i tu ima velikih nerazumijevanja, valja se samo prisjetiti ocjena Katičićeve Sintakse, a i moje Tvorbe riječi – od stranaca se može već mnogo teže očekivati da će se tako precizno odrediti prema predmetu svoga opisa. Jer hrvatski književni jezik ima u srpskom književnom jeziku tako bliskoga književnog srodnika kao ni jedan slavenski jezik – da ostanem u okviru jedne porodice – i kad se opisuje jedan, uz malo dodatnih napora ujedno se može

opisati i drugi. Tako se to obično i radi pa to nalazimo i u L. Auburgera. Kad opisuje stanje u hrvatskom, on ujedno opisuje i u srpskom, samo ne kumulativno, bezlično, kao što se to obično činilo dosad, nego uvijek upozorava kad je u srpskom drugačije. Tako upozorava na pravopisne i morfološke razlike, hrv. *bàcat ću, gřist ću*, srp. *bàcaću, gřšću, ja ću da bacam* (str. 11, 37), glasovne u srpskom ekavskom: *živio – živeo* (str. 14), *opredijeljen, opredjeljenje – opredeljen, opredeljenje*, sintaktičke: *nëmōj bàcati – nëmōj da bàcaš*, različitu podjelu na glagolske vrste i dr.

Pa kad tako čini, odmah se možemo pitati zašto u naslov nije stavio uobičajeno »serbokroatisch« (inače kad tako treba L. Auburger piše »kroatoserbisich« i on u tome nije jedini). Nije zato što je htio označiti polazište s kojega opisuje glagolske oblike. Tako dobiva jednostavnu, čistu osnovu i time je opis točniji jer kad se u isto vrijeme opisuje oboje, onda obično izlazi lošije. U članku o jaglacu i jagorčevini (v. br. 3) naveo sam neke primjere (Rečnik SANU, Školski rečnik standardnog sh./hs. jezika) lošega postupka u opisu, a moglo bi se navesti i više drugih, a i stranih primjera.

S gledišta osnovice nema i ne može biti prigovora, drugo su slabije strane s drugih razloga, ali ostanimo još pri općem prikazu.

Morfologija je tu shvaćena u širem smislu jer osim paradigama pojedinih glagola obuhvaća i tvorbu glagola, prefiksalsnu i sufiksalsnu, prvenstveno zbog aspekta jer je aspekt za Neslavene prilično teška, a važna kategorija pa je potrebno da bude što svestranije prikazana.

Knjiga je, kao što naslov pokazuje, pisana njemačkim jezikom i namijenjena je u prvom redu njemačkim studentima i slavistima, ali i dvojezičnicima kojima je drugi jezik hrvatski ili srpski. Zato je i razumljivo što je knjiga u velikoj mjeri poredbena, gotovo uvijek iste pojave opisuju poredbeno, ili možda preciznije rečeno, kontrastivno, s njemačkim jezikom. Tako se bolje uočavaju neke pojave, lakše uči i bolje pamti. Kako goli oblici nisu za to dovoljni, nego valja govoriti i kako se upotrebljavaju, a to je već sintaktičko područje, nalazimo podosta i sintaktičkog opisa. Ni tomu ne može biti prigovora jer je teško odvojiti samu morfološku razinu da sve bude jasno i upotrebljivo. Dobro bi samo bilo da je autor znao za knjigu S. Žepića, *Serbokroatisch-deutsche kontrastive Studien, Band 4, Das Verb im Deutschen und Serbokroatischen*, Zagreb, 1983, jer bi mu ona bila od znatne pomoći u opisu sličnosti i razlika.

Rad je izrazito sinkroničan, što je danas sasvim razumljivo, a opis se ne temelji na samostalnom istraživanju, nego na dosadašnjim djelima, uglavnom našima, autor je samo građu iznio na svoj način, propustio je kroz svoje veliko slavističko i germanističko znanje, ne robujući ni jednoj koncepciji. Može se to osvijetliti s više primjera, ali ja ću to pokazati na podjeli glagola na vrste. U tome se hrvatska gramatička literatura drži uglavnom podjele kakvu je načinio J. Dobrovský, a srpska Leskien-Belićeve. Kad prikazuje morfologiju glagola hrvatskoga književnog jezika, očekivali bismo da L. Auburger preuzima hrvatsku podjelu, ali on ide svojim putem, daje svoju podjelu, obraz-

laže je didaktičkim razlozima i kaže da se s nje lagano prelazi na uobičajenu. Praktičari će to u Njemačkoj sigurno provjeravati, ali ja bih ipak upozorio da valja dobro razmisliti koliko je treba prihvatiti koliko je ona pogodna za praksu i koliko otežava služenje ostalim hrvatskim priručnicima koji imaju drugačije. Naime i sam sam kao profesor u Slavenskom seminaru u Kölnu učeći njemačke studente hrvatski morao naći način kako da glagolske oblike usvajaju korak po korak i pri tome sam provjeravao hrvatsku tradicionalnu podjelu s mojom blagom modifikacijom i vidio da je lako shvatljiva i zapamtljiva, da se po njoj glagolski oblici lako uče.

Budući da je autor u prikazivanju glagolskih oblika išao svojim putovima, moglo bi se mnogo raspravljati o prednostima i nedostacima tih putova, ali kako ovaj prikaz ne može biti opširan, ne možemo se upuštati u sve probleme, valja ih prepustiti praktičnom rješavanju u služenu ovom knjigom, a ja bih se malo zadržao na nekim slabijim stranama da to služenje bude što uspješnije. Kad je o njima riječ, onda odmah valja naglasiti da one ne proistječu toliko iz autorovih postupaka, nego se više temelje na našim gramatikama. Kad one prikazuju glagolske oblike, tada uzimaju prvenstveno nesvršene glagole pa njihove oblike navode formalno, da budu obrazac, ne pazeći imaju li oni sve oblike pa navode kao stvarne i one koji ni u teoriji ni u praksi ne postoje. Tako se daju oblici za aorist i particip perfekta i od nesvršenih glagola pa Maretić u svojoj gramatici ima *plètoh* i *plètah*, *plètijah*, *plètaći* i *plètavši*. Priručna gramatika S. Pavešića i suautora u tome je nešto opreznija, ali ipak ima *čpoh* i *čpah*, *čpući* i *čpavši* i dr.

Još bi se automatsko navođenje oblika za aorist nesvršenih glagola nekako i moglo razumjeti, iako ni to nije korektno, ali navođenje participa perfekta od nesvr-

šenih glagola nikako, jer za to nema (valjanih) primjera. Kad je tako u našim gramatikama, nije onda čudo što tako nalazimo i u Auburgera.

Iako kod njega nalazimo znak - za oblike kojih nema, ipak nalazimo *bacavši* (6, 8, 104), *znāvši* (104), *ndstvši* (107), *živje vši* (113), *džavši* (115). On doduše kaže da se particip perfekta tvori *pretežno* od svršenih glagola, ali to pravilo nije dobro jer oblika kao što su upravo navedeni u jezičnoj praksi normalno nema. Ako su s razloga potpunosti obrasca takvi oblici potrebni, onda je bar ispred njih trebalo staviti crticu (-*bacavši*, -*znāvši* . . .) da se pokaže da dolaze s prefigiranim glagolima od te osnove, a još je bolje da se za obrazac uzimaju dvovidni glagoli koji mogu imati i jedne i druge oblike.

Što odnos aspekta i Aktionsarta nije najbolje dan, to je i razumljivo jer smo tu na samom početku pravih znanja, ali je odnos aspekta u vezi s imperfektivizacijom i perfektivizacijom mogao biti točniji i pregledniji jer je tu učinjeno mnogo više i odnosi su gotovo potpuno poznati. Čini se da se tu autor nije dobro snašao između starije i novije literature, između novije različitih pristupa.

Razumljivo je što u takvu djelu nalazimo i naglasak, ne samo na primjerima u obrascima, nego nalazimo, na kraju knjige, i ukratko, možda prekratko, i nagla-

snu tipologiju. Time je knjiga u većoj mjeri upotrebljivija. Naglasak je inače klasični srpskohrvatski jer hrvatske posebnosti nisu dovoljno uzete u obzir pa imamo *pèći*, *vúći*, *klèti*, *pomòći*, *isplèsti*, *otíći*, *ležéći*, iako je hrvatski normalno *pèći*, *vûći*, *klèti*, *pòmoći*, *isplesti*, *dići*, *ležéći*. Bilo bi bolje da nije ni klasično bilježenje naglasaka na *ije*, nego da je prihvaćena Brozovičeva inovacija, ne samo zbog toga što je podudarnija sa stvarnim izgovorom, nego što olakšava i naglasnu tipologiju.

Dakako da bi se našlo i pojedinačnih pogrešaka kao što je primjer *U mom razredu bila je jedna dosadna zanovijetalo* (str. 55) jer ta kongruencija jednostavno u hrvatskom nije moguća, uz muški rod moguć je još srednji rod: *U mom razredu bilo je jedno dosadno zanovijetalo* i kad se odnosi na osobe ženskoga spola. Ali kad već idemo na sitnice onda valja spomenuti da tiskarskih pogrešaka praktički nema, što se doduše od Nijemaca i očekuje, pa je dobro da očekivanje u tome nije iznevjereno.

Kad se sve sažme u zaključak, onda izlazi da je ocjena kao cjelina pozitivna jer onima njemačkim slavistima i studentima koji se žele uputiti u obrađivanu problematiku bit će dobar putokaz.

Stjepan Babić